

ПОКЛАД С.В.

**ПРОЦЕДУРИ МОНІТОРИНГУ ДОТРИМАННЯ ДИСЦИПЛІНИ
І ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ****PROCEDURES FOR MONITORING COMPLIANCE WITH DISCIPLINE
AND LEGALITY IN THE ACTIVITIES OF THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION**

Актуальність статті полягає в тому, що забезпечення законності та дисципліни в роботі Державного бюро розслідувань є основою його ефективності та довіри громадян. Варто зауважити, що з метою реального впливу на стан законності та дисципліни в роботі Бюро та підтримку його на відповідному рівні, застосовуються правові процедури різної інтенсивності кінцевого впливу на працівників Бюро. Це системи операційних дій та заходів, в яких виражено акт виконання уповноваженими підрозділами Державного бюро розслідувань покладених на них внутрішньо-організаційних функцій і завдань. Одним із основних різновидів процедур забезпечення службової дисципліни і законності виступає моніторинг, що має особливе вираження та різновиди. Мета статті полягає в аналізі і розкритті змісту та значенні процедур моніторингу дотримання дисципліни і законності в діяльності Державного бюро розслідувань. Зроблено висновок, що на сучасному етапі розвитку в діяльності Державного бюро розслідувань застосовується значна кількість процедур моніторингу, які спрямовано на забезпечення законності і дотримання службової дисципліни посадовцями Бюро. Це багатоманітна група операційних процесів, різновидами яких є: моніторинг, в рамках внутрішнього контролю; моніторинг способу життя посадових осіб; моніторинг виконання Антикорупційної програми Бюро; моніторинг діяльності громадськістю; моніторинг роботи вищим керівництвом держави та Радою громадського контролю при Бюро. Варто відмітити глибоко об'єктивний характер процедур моніторингу, адже вони спрямовуються на збір та аналіз інформації про дисципліну і законність у Державного бюро розслідувань в цілому, а не з огляду на персоналії окремих працівників. У зв'язку з цим слід констатувати: дані системи заходів сприяють глобальній прозорості діяльності Державного бюро розслідувань, адже надають можливість відслідковувати рівень дотримання всім особовим складом нормативних вимог та службової дисципліни, виявляти та реагувати на комплексні тенденції покращення чи погіршення даного показника та корегувати на підставі цього внутрішньо-організаційну атмосферу в органах та підрозділах Бюро, забезпечуючи високу ефективність роботи всіх його складових.

Ключові слова: моніторинг, процедура моніторингу, дисципліна, законність, Державне бюро розслідувань.

The relevance of the article lies in the fact that ensuring legality and discipline in the work of the State Bureau of Investigation is the basis of its effectiveness and trust of citizens. It is worth noting that in order to have a real impact on the state of legality and discipline in the work of the Bureau and maintain it at the appropriate level, legal procedures of varying intensity of the final impact on the employees of the Bureau are applied. These are systems of operational actions and measures, which express the act of performing by authorized units of the State Bureau of Investigation the internal organizational functions and tasks assigned to them. One of the main types of procedures for ensuring official discipline and legality is monitoring, which has a special expression and varieties. The purpose of the article is to analyze and reveal the content

and meaning of the procedures for monitoring compliance with discipline and legality in the activities of the State Bureau of Investigation. It is concluded that at the current stage of development in the activities of the State Bureau of Investigation, a significant number of monitoring procedures are used, which are aimed at ensuring legality and compliance with official discipline by the Bureau's officials. This is a diverse group of operational processes, the varieties of which are: monitoring, within the framework of internal control; monitoring the lifestyle of officials; monitoring the implementation of the Bureau's Anti-Corruption Program; monitoring activities by the public; monitoring the work of the top state leadership and the Public Control Council at the Bureau. It is worth noting the deeply objective nature of the monitoring procedures, as they are aimed at collecting and analyzing information about discipline and legality in the State Bureau of Investigation as a whole, and not with regard to the personalities of individual employees. In this regard, it should be noted: these systems of measures contribute to the global transparency of the activities of the State Bureau of Investigation, as they provide an opportunity to monitor the level of compliance by all personnel with regulatory requirements and service discipline, to identify and respond to complex trends in the improvement or deterioration of this indicator and, on this basis, to adjust the internal organizational atmosphere in the bodies and divisions of the Bureau, ensuring high efficiency of the work of all its components.

Key words: *monitoring, monitoring procedure, discipline, legality, State Bureau of Investigation.*

Актуальність теми. В реаліях сьогодення, забезпечення законності та дисципліни в роботі Державного бюро розслідувань є основою його ефективності та довіри громадян. Варто зауважити, що з метою реального впливу на стан законності та дисципліни в роботі Бюро та підтримку його на відповідному рівні, застосовуються правові процедури різної інтенсивності кінцевого впливу на працівників Бюро. Це системи операційних дій та заходів, в яких виражено акт виконання уповноваженими підрозділами ДБР покладених на них внутрішньо-організаційних функцій і завдань. Одним із основних різновидів процедур забезпечення службової дисципліни і законності виступає моніторинг, що має особливе вираження та різновиди.

Стан дослідження проблеми. Адміністративно-правовому статусу та специфіці роботи Державного бюро розслідувань приділялась увага в роботах: Л.І. Аркуша, Н.М. Бакаянова, О.В. Льченко, Р.В. Гребі, І.С. Ковальчука, В.І. Литвиненко, М.С. Моїсєєва та інших науковців. Водночас, ДБР – це відносно «молодий» правоохоронний орган, багато аспектів діяльності якого все ще залишаються неосвітленими в науковій царині, як то процедури забезпечення службової дисципліни та законності його функціонування.

Саме тому метою статті є: проаналізувати і розкрити зміст та значення процедур моніторингу дотримання дисципліни і законності в діяльності Державного бюро розслідувань.

Виклад основного матеріалу. У науковій статті Н.Р. Нижник, І.О. Гуменюк та О.В. Музи відмічається, що термін «моніторинг» прийшов з англійської мови, але має латинську основу. Слова «moneo», «monitor», «monitorius», «monitum», «monitus» є спільнокореневими та багатозначними. Одне із значень слова «moneo» – карати; «monitor» – наглядач; «monitorius» – попереджувачий; «monitum» – вказівка; «monitus» – повідомлення. Ураховуючи вказане тлумачення слова «моніторинг», його традиційний зміст – спостереження та аналіз – автоматично розширюється за рахунок такого компонента, як усунення виявлених у ході його проведення порушень законодавства, і передбачає у своєму складі стадії обов'язкового виконання або врахування у подальшій нормотворчій діяльності результатів моніторингу законодавства [1, с. 23]. Згідно до визначення представленого в Юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученко, моніторинг – це регулярне спостереження за станом природних, технічних і соціальних процесів з метою їх оцінки, контролю та прогнозування [2, с. 764].

Розкриттю змісту моніторингу неодноразово присвячувались окремі наукові дослідження. Наприклад, в своїй роботі М.А. Ажажа наголосила, що це методика спостережень за станом певного об'єкта або процесу, що дає можливість спостерігати її у розвитку, оцінювати, оперативно виявляти результати впливу різних зовнішніх факторів. Результати моніторингу дають можливість змінювати управління об'єктом або процесом. Таким чином, мова йде про постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату. Інакше кажучи, якщо діагностика ситуації здійснюється систематично з певною

заданою періодичністю та з використанням одної (базової) системи індикаторів, ми маємо справу з моніторингом [3, с. 271]. В.Н. Большаков обстоює думку, що моніторинг – це регулярне відслідковування процесу, явища за відповідною методикою, з метою одержання більш повної та докладної інформації про нього і прийняття на підставі цього обґрунтованого рішення [4, с. 164]. «Моніторинг – це постійне спостереження за ходом якого-небудь явища або процесу з метою визначення закономірностей і особливостей його розвитку», – зазначають Ю.Б. Іванов та О.М. Тищенко [5].

Отже, процедури моніторингу дотримання дисципліни і законності в діяльності Державного бюро розслідувань – це групи заходів, засобів, способів та операцій, які проводяться уповноваженими суб'єктами з метою збору та аналізу інформації про поточний рівень дотримання працівниками органів та підрозділів ДБР вимог, правил та стандартів службово-професійної діяльності, факти порушень прав, свобод громадян, інтересів держави і суспільства, реалізовані заходи із зміцнення правомірності, якості та ефективності роботи Бюро, а також визначення на основі отриманих результатів перспективи його подальшого розвитку.

Процедури моніторингу в роботі ДБР багатоманітні, але лише окремі з них прямо стосуються забезпечення законності та службової дисципліни. Найпершим прикладом є моніторинг, який проводиться в рамках внутрішнього контролю Бюро. Відповідно до Наказу ДБР «Про затвердження Порядку функціонування внутрішнього контролю в Державному бюро розслідувань» від 30.06.2025 №343 моніторинг у центральному апараті та територіальних управліннях ДБР здійснюється керівниками шляхом постійного відстеження результатів виконання завдань, планів роботи, впровадження заходів контролю з управління ризиками і періодичної оцінки стану організації та функціонування системи внутрішнього контролю в цілому та / або окремих його елементів з метою виявлення відхилень чи недоліків, вжиття заходів для їх усунення, удосконалення організації фінансового управління і контролю. Постійний моніторинг проводиться під час щоденної, поточної діяльності центрального апарату ДБР, територіальних управлінь ДБР, передбачає управлінські, наглядові та інші дії керівників і працівників структурних підрозділів центрального апарату та територіальних управлінь ДБР у ході виконання ними своїх обов'язків з метою визначення та коригування відхилень у заходах контролю. Періодична оцінка передбачає проведення оцінки виконання окремих повноважень, завдань на періодичній основі та здійснюються працівниками, які не несуть відповідальності за їх реалізацію, та / або відділом внутрішнього аудиту для більш об'єктивного аналізу результативності системи внутрішнього контролю. За результатами проведення моніторингу здійснюється інформування Директора ДБР, директорів територіальних управлінь ДБР, Управління внутрішнього контролю та відділу внутрішнього аудиту щодо відхилень у системі внутрішнього контролю та / або окремих його елементів та надається інформація щодо реагування на такі відхилення. Запроваджений у центральному апараті та територіальних управліннях ДБР моніторинг повинен забезпечувати виявлення та оцінку відхилень у функціонуванні системи внутрішнього контролю та/або окремих його елементів та вжиття заходів для усунення таких відхилень [6].

Наступний різновид процедури застосовується в аспекті антикорупційного нагляду за діяльністю ДБР. Як і на посадових осіб інших державних органів, на працівників Бюро розповсюджуються антикорупційні обмеження та вимоги передбачені Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700-VIII. Документ передбачає низку антикорупційних процедур на правлених на запобігання, припинення та профілактику корупційних та пов'язаних із корупцією діянь, що, в свою чергу, позитивно впливає на рівень законності в державі та функціонування конкретно взятого відомства. Однією з подібних є процедура моніторингу способу життя посадових осіб.

Порядок проведення даної процедури затверджено Наказом Національного агентства з питань запобігання корупції «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування» від 26.10.2023 №236/23. Відповідно до Наказу, моніторинг проводиться з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з деклараціями особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, із додержанням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи [7].

Крім безпосередньо НАКЗ, моніторинг способу життя працівників ДБР, як суб'єктів щодо яких діє антикорупційне законодавство, провадять представники підрозділів внутрішнього контролю Бюро згідно Закону України «Про державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 №794-VIII.

Ще одним прикладом антикорупційного моніторингу, як процедури забезпечення законності та службової дисципліни у роботі ДБР, є моніторинг виконання Антикорупційної програми бюро. Тут ми торкаємось питання формування та реалізації органом державної антикорупційної політики. Згідно Розділу III Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700-VIII засади державної антикорупційної політики на відповідний період визначаються ВРУ в Антикорупційній стратегії, яка затверджується законом. ВРУ щороку не пізніше 1 червня проводить парламентські слухання з питань реалізації Антикорупційної стратегії. На локальному рівні, тобто, в межах діяльності окремих державних органів приймаються власні Антикорупційні програми [8].

Чинною на сьогоднішній день в Державному бюро розслідувань є затверджена Наказом ДБР від 14.02.2023 №101 Антикорупційна програма Бюро на 2023-2025 роки. Відповідно до Статті IV Програми моніторинг її виконання здійснюється не рідше одного разу на півріччя уповноваженим підрозділом із запобігання та виявлення корупції ДБР, який у разі потреби інформує Директора ДБР про хід виконання документу. Моніторинг полягає у зборі та аналізі інформації про повноту та своєчасність виконання заходів, передбачених Антикорупційною програмою ДБР, їх актуальність та відповідність середовищу організації з метою контролю стану управління корупційними ризиками, виявлення та усунення недоліків у положеннях Антикорупційної програми ДБР [9].

Однією з форм вираження моніторингу за станом законності та службової дисципліни в роботі ДБР можна вважати процедуру моніторингу з боку громадськості. За рахунок реалізації останньої громадськість отримує можливість систематично ознайомлюватись із результатами функціонування ДБР, у тому числі, внутрішньо-організаційної адміністративної діяльності спрямованої на виявлення та припинення порушень серед службовців органу. Відповідно до статті 27 Закону України «Про державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 №794-VIII ДБР через медіа, на своєму офіційному веб-сайті та в інших формах регулярно інформує суспільство про свою діяльність, зокрема про призначення та звільнення працівників Державного бюро розслідувань [10].

Схожою є процедура моніторингу роботи ДБР вищим керівництвом держави та інституцією громадського контролю – Радою громадського контролю при ДБР. Остання, згідно Положення про Раду громадського контролю при Державному бюро розслідувань затвердженого Указом Президента України від 05.02.2020 №42/2020 є колегіальним консультативно-дорадчим органом для забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю Державного бюро розслідувань [11].

Відповідно до статті 23 Закону України «Про державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 №794-VIII ДБР щорічно готує письмовий звіт який аналізується Радою громадського контролю. В подальшому, опираючись на даний звіт Директор ДБР інформує Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України з основних питань діяльності Державного бюро розслідувань та його підрозділів, про виконання покладених на них завдань, додержання законодавства, прав і свобод людини і громадянина. Крім того, Комітет Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання правоохоронної діяльності, не менше одного разу на рік проводить відкриті для громадськості слухання на тему діяльності Державного бюро розслідувань, виконання покладених на ДБР завдань, додержання ним законодавства, прав і свобод людини і громадянина. Письмовий звіт про діяльність Бюро повинен містити широке коло інформаційних відомостей, окремі з яких присвячено діяльності підрозділів внутрішнього контролю Державного бюро розслідувань, кількість повідомлень про вчинення правопорушень працівниками Державного бюро розслідувань, результати їх розгляду, притягнення працівників Державного бюро розслідувань до відповідальності [10].

Висновки. Таким чином, на сучасному етапі розвитку в діяльності ДБР застосовується значна кількість процедур моніторингу, які спрямовано на забезпечення законності і дотримання службової дисципліни посадовцями Бюро. Це багатоманітна група операційних процесів, різновидами яких є: моніторинг, в рамках внутрішнього контролю; моніторинг способу життя посадових осіб ДБР; моніторинг виконання Антикорупційної програми Бюро; моніторинг діяльності ДБР громадськістю; моніторинг роботи ДБР вищим керівництвом держави та Радою громадського контролю при Бюро. Варто відмітити глибоко об'єктивний характер процедур моніторингу, адже вони спрямовуються на збір та аналіз інформації про дисципліну і законність у ДБР в цілому, а не з огляду на персоналію окремих працівників. У зв'язку з цим слід констатувати: дані системи заходів сприяють глобальній прозорості діяльності Державного бюро розслідувань, адже надають можливість відслідковувати рівень дотримання всім особовим складом

нормативних вимог та службової дисципліни, виявляти та реагувати на комплексні тенденції покращення чи погіршення даного показника та корегувати на підставі цього внутрішньо-організаційну атмосферу в органах та підрозділах Бюро, забезпечуючи високу ефективність роботи всіх його складових.

Список використаних джерел:

1. Нижник Н., Гуменюк І., Муза О. Концептуальні основи утвердження правового моніторингу в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4(75). С. 21–29.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. редкол. Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. Енцикл., Т. 3: К–М. 2001. 792 с.
3. Ажажа М.А. Моніторинг як інструмент забезпечення якості державних та муніципальних послуг. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. № 50. С. 270–277.
4. Большаков В.Н. Профілактика ознак мережних війн – завдання моніторингу в АПК України. *Часопис Київського університету права*. 2007. № 4. Ст. 164–167.
5. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: Монографія. За заг. ред. д. е. н., професора Іванова Ю. Б., д. е. н., професора Тищенко О. М. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. 384 с.
6. Про затвердження Порядку функціонування внутрішнього контролю в Державному бюро розслідувань: наказ від 30.06.2025 № 343. Офіційний веб-портал Державного бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/pravovi-zasadi/2025/nakaz-343.pdf>.
7. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування: наказ від 26.10.2023 № 236/23. Офіційний вісник України. 2023. № 87. Ст. 740.
8. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.
9. Про затвердження Антикорупційної програми Державного бюро розслідувань на 2023–2025 роки: наказ від 14.02.2023 № 101. Офіційний веб-сайт Державного бюро розслідувань. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/antikor/pro-zatverdzhennya-antikorupciynoi-programi-dbr-na-2023-2025-roki.pdf>.
10. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 №794-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 6. Ст. 55.
11. Питання Ради громадського контролю при Державному бюро розслідувань: указ від 05.02.2020 №42/2020. Офіційний вісник України. 2020. № 14. Ст. 548.